

N:o 26.

Ank. till Riksd. kansli den 15 april 1902, kl. 4 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder i fråga om importen af och rörelsen med artificiella sötämnen.

Andra Kammaren har till sitt andra tillfälliga utskott hänvisat dels en af herr *Hj. Sjövall* väckt motion, n:o 144, hvori hemställes, *Motionerna.* »att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till en sackarinlag»;

dels en af herr *H. Pantzarhielm*, med instämmande af åtta andra ledamöter af kammaren, väckt motion, n:o 151, hvori motionären föreslår Riksdagen »att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida äfven i vårt land särskilda åtgärder beträffande importen af och rörelsen med artificiella sötämnen böra vidtagas, i ändamål att bättre tillgodose såväl statens ekonomiska intressen som ock industriens och landtbrukets behof af skydd mot en illojal konkurrens, äfvensom allmänhetens berättigade kraf på säkerhet mot förfalskning af mat och dryck i det dagliga lifvet, samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till de närmare föreskrifter derom, hvartill denna utredning må föranleda.»

Herr *Sjövall* framhåller till stöd för sin motion faran af den alltjemt växande användningen af sackarin, hvilken, derigenom att den minskar sockerförbrukningen, både skadar sockerindustrien och reducerar statsinkomsterna, samt erinrar om följande yttrande ur komitébetänkandet af den 23 maj 1900 angående revision af gällande förordning för försäljning af vin och maltdrycker: *Motionernas motivering.*

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 23 Häft. (N:o 26). 1

»Under komiterades arbeten har till deras kännedom kommit, att sackarin i stor utsträckning användes vid tillverkning af maltdrycker. Då detta måste anses såsom ett missbruk, till olägenhet för den konsumerande allmänheten, hvilket icke borde vara tillåtet, har det synts komiterade vara af vigt, att lagstadganden kunde åstadkommas till förhindrande deraf, och hafva komiterade därför ansett sig böra härigenom fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet å detta förhållande.»

Motionären återger äfven ett yttrande rörande samma angelägenhet af förste provincialläkaren i Vestmanlands län i dennes förra året afgifna årsberättelse. Deri framhålles först den ständigt ökade användning sackarinet erhåller, och till slut heter det: »Om icke sackarintillsats till födoämnen bör anses som förfalskning, bör det åtminstone vara föreskrifvet, att varans beredning dermed på något sätt finnes angifvet vid dess försäljning.»

Efter att hafva gjort ett utdrag ur en tidningsartikel, rigtad mot sackarinets användning vid svagdrickstillverkningen, hvori bland annat säges, »att barnen i fattiga familjer dricka lystet den sötaktiga brygden och undergräfva tidigt sin helse», yttrar motionären vidare:

»Att sackarin är helsovådligt, om det njutes i större mängd, hvartill det genom sin stora sötmehalt ovilkorligen förleder, tyckes sålunda vara ganska allmänt erkänt, och man borde därför redan af detta skäl vara pliktig skydda konsumenterna deremot. Nästan alla europeiska stater hafva också just af detta skäl vidtagit skyddsåtgärder gent emot konstgjorda sötämnen, dels genom tillverkningsförbud, dels genom höga införselstullar och skarpa, stränga förbehåll vid försäljning deraf inom landet. Sackarin är icke något näringsämne, utan en krydda, ett njutningsmedel. I denna sin egenskap uppträder det, i likhet med en del andra på kemisk väg framställda sötningsmedel, i illojal konkurrens med sockret. Användes det nemligen i stället för socker, så att konsumenten får betala en vara efter sockrets pris, så får konsumenten sackarin, men får betala för socker. Det är af detta skäl, som det är och måste stämpas såsom ett förfalskningsmedel.»

Motionären anser därför, att likasom vi redan ha en margarinlag, så bör nu en *sackarinlag* komma till stånd, hvarjemte han anser nödigt att åsätta sackarinet tillverkningskatt för att i detta afseende likställa det med sockret. En eventuell invändning, att i vårt land ännu icke förekommer någon tillverkning af sackarin, och att därför tillverkningskatten skulle vara öfverflödig, bemöter motionären dermed, att vi, genom att redan nu åsätta accis, böra förhindra tillkomsten af sackarinfabriker. Han finner högst troligt, att sedan numer i Tyskland kraftiga åtgärder dels redan vidtagits och dels ytterligare påtänkas gent emot användningen af sackarin, denna vara i vida större kvantiteter än hitintills kommer att leta sig väg till vårt land och der vinna en sådan afsättning, att det skall visa sig lönande att här upprätta sackarinfabriker, så framt ej i tid åtgärder vidtagits att hindra detta.

Frågans statsfinansiella sida belyses af motionären med bland annat följande yttrande:

»Sockret beskattas, emedan det inbringar staten stora belopp, men det beskattas icke därför att det är ett näringsämne, utan därför att det derjemte är

en krydda, ett njutningsmedel. Nu tränger sackarinet in, emedan det är billigare, men det är billigare såsom krydda, ej såsom näringsmedel. Genom sackarinets användning i stället för socker undandragas statskassan ganska stora summor.»

Äfven påpekas, att sackarinpriset är stadt i nedåtgående och att denna prisnedsättning tenderar att öka förbrukningen.

Till sist söker motionären visa, hurusom äfven landtbruket i riket blir lidande på den tilltagande sackarinförbrukningen, i det en betydande areal — af motionären uppskattad till 2,700 tunnland — uttränges från betodling genom den minskning i sockerförbrukningen, som sackarinet förorsakar.

Herr *Pantzarhielm* lemnar först dels en framställning af skilnaden mellan de olika *sockerarterna* å ena sidan och de *artificiella sötämnena* å den andra, dels en historik öfver de artificiella sötämnena, deruti framhållande sackarinet som det viktigaste bland dessa.

Efter att ha framhållit, att sackarinet är fullständigt värdelöst som näringsämne, fortsätter motionären:

»Då raffinerad sackarin, enligt fabrikanternas uppgift, är ända till 550 gånger sötare än socker, så är tydligt, att, sedan produktionen af detta sötämne tagit en stor och starkt tillväxande utveckling (se bil. 1) samt uppnått en afsevärd användning icke minst inom maldrycksfabrikationen, detta, synnerligast i länder med en betydligare maldrycks- och hvitbetssockerindustri, väckte bekymmer såväl hos fabrikanterna som de korn- och hvitbetsodlande landtmännen. När härtill kom, att statsverken gingo miste om tull eller skatt för det af sackarinet undanträngda sockret, samt allmänheten på ett illojalt sätt bjöds på en i näringshänseende värdelös fabriksvara i stället för en god och närande jordbruksprodukt, så sökte man snart i de flesta kulturländer att genom mer och mindre stränga lagar stäfja eller förlindra sackarinets användning, hvarjemte man genom importförbud eller höga tullar sökte skydda sig mot detsamma.»

Sedan motionären redogjort för det tyska lagstiftningsarbetet på detta område, öfvergår han till förhållandena här i landet med afseende på sackarinfrågan och yttrar härvid bland annat:

»I Sverige räknas sackarinet till medicinalierna och får tullfritt införas — dock endast af apotekare. Lagstiftarens mening med detta påbud torde icke kunna missförstås, men detsamma har af de privilegierade importörerna tolkats på ett så fördomsfritt sätt, att tiden verkligen får anses vara inne att ändtligen sätta en gräns för ett geschäft, som hufvudsakligen går ut på att förfalska närings- och njutningsmedel till förfång för den mera ärlige fabrikanten af sådana varor samt till förlust och skada för allmänheten, staten, jordbruket och sockerindustrien.»

Efter att ha konstaterat svårigheten att erhålla en tillförlitlig uppgift rörande storleken af sackarinimporten, anslår motionären denna, på grund af hvad han »på enskild väg varit i tillfälle att inhemta», till omkring 15,000 kg. Uti en derefter lemnad beräkning rörande den areal, å hvilken genom sagda import betodling förhindras, utgår han emellertid från den mängd sackarin, som *inregistrerats* år 1900 — värde 86,412 kr., hvilket efter ett pris af 18 kr. pr kg. gör 4,800 kg. —

och får nämnda areal till 1,263 tunnland. Skulle sackarinimporten, såsom motionären antager, uppgå till 15,000 kg., så skulle »bortåt 4,000 tunnland jord undandragas förmånen att odla sockerbeter».

Motionären beräknar, att hvarje kilogram tullfritt importeradt sackarin kostar staten indirekt något öfver 54 kronor.

Härefter redogöres för ett större antal undersökningar, som blifvit verkställda i ändamål att utröna förekomsten af sackarin i olika i handeln gängse närings- och njutningsmedel, företrädesvis drycker, och hvilkas resultat föreligger uti fjorton motionen åtföljande bilagor. Sitt omdöme om detta resultat sammanfattar motionären i följande ord:

»Af dessa undersökningar framgår, att sackarin i vårt land har en ganska vidsträckt användning vid tillverkningen af malt- och läskedrycker. Det relativt billiga priset på detta surrogat — sackarin är 14 gånger billigare än socker — förleder, synes det, ganska allmänt den mindre nogräknade fabrikanten att till allmänheten utbjuda en vara, som han försett med oriktig etikett. Ett af malt beredt svagdricka är en sund och närande dryck, men tillverkas det af sackarin och bränd stärkelse, så torde rent vatten böra föredragas.»

Sedan motionären ytterligare förfäktat »det berättigade i att beskatta de artificiella sötämnen på liknande sätt som sockret, med hvilket de redan under en följd af år allvarsamt konkurrerat» och framhållit, att erfarenheten i andra länder »ledt till den öfvertygelsen, att genomförandet af ett tillräckligt tull- och skatteskydd är möjligt blott i förbindelse med en inskränkning i handeln med sötämnen, hvarigenom myndigheterna — såsom förhållandet är t. ex. med margarinet — sättas i stånd att öfvervaka ej blott dessa ämnens bringande i den inländska rörelsen, utan och rörelsen sjelf», afslutar han sin framställning sålunda:

»En inskränkning i sötämneshandelen betingas dessutom oafvisligen af andra grunder, hvilka falla inom lifsmedelslagstiftningens område. Visserligen anses förtärandet af sötämne i de små quantiteter, som kunna komma i betraktande för den enskilde förbrukaren, af den medicinska vetenskapen ofarligt för helsan. Men å andra sidan sakna de artificiella sötämnen allt näringsvärde. Närings- och njutningsmedel, vid hvilkas tillverkning sådana ämnen användas, hafva således ett mindre näringsvärde än de, hvilkas sötma åstadkommits med rör- eller betsocker, och fördenskull synes det i sin ordning, att förbrukaren skyddas mot bedrägeri i fråga om de ämnen, som vid varans tillverkning användts.»

Utom förutnämnda fjorton bilagor rörande undersökningar beträffande förekomsten af sackarin i olika närings- och njutningsmedel åtföljes herr Pantzarhielms motion af ytterligare tre bilagor, hvari lemnas uppgifter rörande Tysklands såväl tillverkning som import och export af sackarin, äfvensom redogörelse för i flera länder gällande bestämmelser angående sötämneshandelen, hvarefter till sist fullständigt återgifves det förslag till lag om sötämnen, som för närvarande föreligger i tyska riksdagen. Samtliga dessa bilagor, som äro för frågan mycket belysande, stödjade sig på officiella uppgifter, och utskottet återkommer till dem längre fram i sitt betänkande.

Såsom motionärerna framhållit, har i utlandet sackarinfrågan redan länge varit föremål ej blott för mycken uppmärksamhet, utan äfven för lagstiftning. Utländsk lagstiftning

Utskottet, som haft tillfälle att jemföra de herr Pantzarhielms motion åtföljande bilagor, hvilka belysa denna utländska lagstiftning, med de officiella handlingar, hvarur de äro hemtade, anser lämpligt att först i sammandrag återgifva några af de i olika länder gällande bestämmelserna.

Belgien tyckes vara det land, som vidtagit de strängaste åtgärderna mot tillverkningen och bruket af artificiella sötämnen.

Genom kongl. förordningen den 21 augusti 1897 förbjudes införsel, tillverkning, transport, innehafvande och försäljning af sackarin och liknande ämnen äfvensom af varor, tillsatta med dylika sötämnen. Enda undantaget från detta förbud gäller apotekare, hvilka ega rätt att importera artificiella sötämnen, dock icke i större myckenhet än 100 gram åt gången och först sedan de för hvarje särskildt tillfälle inhemtat finansministerns medgifvande. Endast mot läkarecept får dylikt sötmedel utlemnas, hvartill kommer, att det åligger apotekaren att föra särskildt register, som skall utvisa, hvilken tullkammare som vid importen utfärdat förpassningen, dennas datum och nummer, myckenheten importerad vara äfvensom, i mån af förbrukning, dagen, då försäljning eger rum, den försålda myckenheten och receptets nummer.

För att i möjligaste mån förekomma lagöfverträdelser föreskrifves dessutom, jemte andra förhållningsregler, att särskildt tillsatta kontrollörer tid efter annan skola granska registren och undersöka den qvantitet sackarin m. m., som finnes kvar på apoteken.

Som häraf synes, har Belgien strängt och konsekvent genomfört den tanken, att konstgjorda sötämnen endast böra få användas efter läkares föreskrift och mot för hvarje gång uppvisadt recept.

Äfven *Italien* har — ända sedan år 1889 — både tillverknings- och införsel-förbud, dock med förbehåll, att tillstånd till införsel för farmaceutiska ändamål kan meddelas.

Icke heller i *Grekland* får införsel ega rum annat än för farmaceutiskt bruk, och äfven detta blott med finansministerns särskilda tillstånd samt ej i större myckenhet än 320 gram årligen för samma apotek.

I *Österrike—Ungern* förbjuder en förordning af den 20 april 1898 försäljning af sackarin, sackarinpreparater och liknande artificiella sötämnen, äfvensom användning af dylika sötämnen vid den yrkesmessiga tillverkningen af lifsmedel, dock med undantagsbestämmelser till förmån för sådana personer, som af läkare förbjudas att förtära socker.

Mindre sträng än i Belgien, tillåter lagstiftningen här drog- och materialvarugrosshandlare att importera artificiella sötämnen och att afyttra dem till apotekare samt sådana bagare och konditorer, som af myndigheterna erhållit tillstånd att tillverka och försälja med sackarin sötade varor.

Apotekarne ha här icke blott rätt att expediera sötämnen mot läkarecept,

utan sådant recept behöfver icke ens för hvarje gång af kunden företes, endast denne kan styrka, att läkaren meddelat honom föreskrift, att han t. ex. bör använda sackarin i stället för socker vid beredning af lifsmedel inom hushållet. Vid utlemnandet af sackarin på sådan grund åligger det emellertid apotekaren att föra särskild anteckningsbok, hvori skall noteras reqvirentens namn, tiden för sackarinets expedierande, den form, hvarunder det utlemnats, samt kvantiteten, läkareföreskriftens datum och läkarens namn.

De något friare former för sackarinets användning vid vissa sjukdomar, som den österrikiska lagstiftningen, jemförd med den belgiska, företer, kan möjligen ha framtvingsats af hänsyn till de många inom Österrike belägna bad- och kurorterna, hvilka, som bekant, utgöra tillflyktsorter för sjuka från både Europa och andra verdensdelar.

Tyskland, der sackarinfabrikation bedrifves, har sedan år 1898 en lag, som förbjuder sackarins och andra artificiella sötämnens användning vid tillverkning af öl, svagdricka, vin, likörer, fruktsafter m. m. samt ålägger deklarationstvång, då sackarinet tillsättes andra närings- och njutningsmedel.

Det har emellertid visat sig omöjligt att öfvervaka denna lags efterlefnad, och på grund häraf föreligger sedan någon tid i tyska riksdagen ett lagförslag, hvilket, med ledning af den erfarenhet, som vunnits vid tillämpningen af 1898 års lag, söker att undvika med denna lag förenade olägenheter.

Detta förslag, som ännu ej slutbehandlats af tyska riksdagen, och hvilket är byggdt på samma principer som den österrikisk-ungerska lagstiftningen, innehåller förbud mot artificiella sötämnens användning vid yrkesmessig tillverkning af alla närings- och njutningsmedel utom sådana, som äro afsedda för personer, hvilka enligt läkareföreskrift icke få förtära socker. Emellertid skulle nämnda undantagstillverkning enligt förslaget endast få försiggå under strängaste kontroll och enligt närmare bestämmelser, som förbundsrådet egde meddela.

Tillverkningskatt och tull voro i regeringsförslaget upptagna till 80 mark för ett kilogram kemiskt rent sötämne, men detta belopp har af den komité, som haft frågan under förberedande behandling, nedsatts till 60 mark, dock med det tillägg, att då i marknaden införes sötämne, som är mera än 550 gånger sötare än socker, skola för sådant sötämne tillverkningskatt och tull höjas med 5 mark för hvarje ytterligare femtiofaldigt öfverskridande af sockrets sötma. Sistnämnda tillägg grundar sig derpå, att numera tillverkas sötämnen, som äro ända till 700 gånger sötare än socker.

Enligt ifrågavarande lagförslag skulle öfverträdelser af lagen straffas med intill sex månaders fängelse och 1,500 marks böter, hvilket straff vid upprepande af vissa slag af förseelser skulle kunna skärfas med ända till tre års fängelse.

I *Frankrike* tillverkas artificiella sötämnen, men *införsel* af dylika har länge varit förbjuden, och enligt lag ha de fått användas endast för farmaceutiska och medicinska ändamål.

Dock måtte hittills gällande bestämmelser icke varit tillfyllestgörande eller deras efterlefnad icke kunnat öfvervakas, ty enligt uppgift i facktidskriften »Journal des fabricants de sucre» i dess nummer för den 2 dennes promulgerades den 30 nästlidne mars en ny lag, som ytterst skarpt begränsar använd-

ningen af de artificiella sötämnena, och enligt hvilken dessas tillverkning blir underkastad en noggrann och ständig kontroll från skattemyndigheternas sida. Med öfvervakningen förenade kostnader skola fabrikanterna iklåda sig.

Tillverkningen är enligt denna nya lag underkastad noggrann bokföring, och minutförsäljning får ega rum endast å apoteken och mot läkarerecept. Till öfvervakande af att apotekarne icke öfverskrida sin befogenhet äro de ålagda att notera namnet å läkaren, som ordinerat sötämnet, dettas myckenhet och kundens namn.

Hvad beträffar ifrågavarande sötämnens användning för industrielt bruk — härmed afses antagligen i hufvudsak framställning af mat- och dryckesvaror för personer, som af läkare förbjudits att förtära socker — skall densamma regleras genom på administrativ väg utfärdade bestämmelser.

Öfverträdelser af denna lag straffas med böter, som kunna uppgå till 10,000 francs.

Äfven i Spanien, Portugal, Ryssland, Rumänien m. fl. stater finnas mer eller mindre stränga bestämmelser mot bruket af konstgjorda sötämnen, och i Storbritannien och Norge är deras användning vid maldrycks-tillverkningen förbjuden.

Då utskottet öfvergår till att skärskåda de åtgärder, som i vårt land vidtagits rörande de artificiella sötämnenas användning har det endast att konstatera, att densamma regleras blott genom en tulltaxebestämmelse — n:o 16 i tulltaxan af den 4 juni 1897 — hvaraf framgår, att sackarinet här räknas till medicinalierna och får tullfritt införas af apotekarne samt, efter medicinalstyrelsens, vetenskapsakademiens eller vederbörande universitetsfakultets hörande, af vetenskapsmän och, efter kommerskollegii pröfning, af näringsidkare, som styrka sig hafva behof af dylika ämnen för åstadkommande af sina tillverkningar.

*Frågans
ställning i
vårt land.*

Såsom den ene motionären, herr Pantzarhielm, antyder, måste man antaga meningen med denna anordning hafva varit den, att ifrågavarande sötämnen här, på samma sätt som i så många andra länder, borde kommit till användning endast för farmaceutiska och medicinska ändamål. Om så varit afsigten, har emellertid den vidtagna åtgärden att åt apotekarne ensamt anförtro handeln med denna vara, utan några som helst närmare ordningsföreskrifter, afsedda att reglera handeln dermed, visat sig fullständigt resultatlös.

Långt från att begagnas endast för farmaceutiska och medicinska ändamål hafva de artificiella sötämnena i vårt land funnit en vidsträckt användning vid tillverkningen af allehanda närings- och nyttningsmedel.

Huru stor denna användning faktiskt är, kan omöjligen under för handen varande förhållanden med någon säkerhet uppgifvas. Icke ens tullverkets statistik upptager *myckenheten* importerade sötämnen, utan endast *värdet*. Detta värde uppgick år 1900, enligt den officiella statistiken, till 86,412 kronor och år 1901, enligt uppgift, som från kongl. generaltullstyrelsen stälts till utskottets förfogande, till 86,897 kronor. Dessa siffror skulle kunna tyda på, att förbrukningen af sackarin här i landet icke vore stadd i någon raskare tillväxt. Då det emellertid för utskottet uppgifvits, att sackarinprisen de senaste åren varit fallande, torde man böra med försigtighet draga slutsatser af den omständigheten, att den summa, som utgifvits för landets sackarinimport år 1901, icke öfverstiger motsvarande belopp för år 1900 med mera än 485 kronor.

Härtill kommer ett annat förhållande, som ännu ytterligare försvårar erhållandet af en tillförlitlig uppgift rörande den myckenhet sackarin, som i landet förbrukas, nemligen den lätthet, hvarmed ifrågavarande artikel kan införas utan att blifva föremål för tullverkets inregistrering. En hvar resande, som har något intresse af att från utlandet medföra artificiella sötämnen, torde, utan ringaste risk för upptäckt från tullmyndigheternas sida, kunna insmuggla kvantiteter, som få anses betydande, då man betänker, att 1 kilo kemiskt rent sackarin, hvad söthalten beträffar, motsvarar 550 kilo socker. Dylig oregistrerad införsel kan äfven med lätthet ega rum per post, och anmärkningsvärdt i detta afseende är, att i Finland alla postförsändelser, betecknade som »prof utan värde», numera, innan de tillställas adressaten, få passera tullverket, emedan utländska firmor tagit sig för att i en mängd mindre försändelser af sagda slag fördela större mängder sötämne för att undandraga varan förtullning. I Finland draga artificiella sötämnen en tull af 108 kronor (150 finska mark) per kilo.

Den omständigheten, att i vårt land varan är tullfri, gör väl äfven, att den stora allmänheten knappt anser sig begå någon förseelse genom att undandraga dess import tullverkets registrering. Man resonerar antagligen så: staten blir ej fattigare genom detta tillvägagående, man förskaffar sig endast sjelf en förtjenst, som eljest skulle tillfalla den redan förut af monopol tillräckligt gynnade apotekaren.

Fastän man sålunda på grund af många omständigheter icke kan uppgifva några bestämda statistiska siffror angående den omfattning, i hvilken i vårt land sackarin kommer till användning i närings- och njutningsmedel, kan man emellertid på andra vägar med visshet konstatera, att denna användning är högst betydlig. Synnerligen belysande äro i detta afseende

bilagorna 4—17 i herr Pantzarhielms motion, hvilka innehålla redogörelser för analyser vid en mängd olika kemiska stationer.

Sålunda visa bil. 4—14 resultaten af undersökningar vid elfva kemiska stationer och laboratorier å icke mindre än 284 olika profver af närings- och njutningsmedel, inköpta i olika landsdelar. Af dessa 284 profver innehöllo 138 eller 48,6 % sackarin. Ser man efter huru det förhåller sig med sackarintillsatsen å de *olika slagen* af undersökta varor, så visar det sig, att sackarin förekom i 4,5 % af undersökt öl, i 46,2 % af svagdricka, i 5,3 % af saft samt i 69,1 % af socker- och champagnedricka, äppelöl, goodtemplarmjöd och lemonad. Af lemonaden ensamt voro ej mindre än 75,5 % af undersökta prof sackarinhaltiga. Samma sötmedel har äfven befunnits förekomma i bakverk.

Ofvannämnda undersökningar verkstüldes mot slutet af år 1898, men att döma af analyser å svagdricka, utförda i början af innevarande år vid zymotekniska laboratoriet i hufvudstaden, äro förhållandena nu ingalunda förbättrade. Resultatet af dessa analyser ter sig enligt herr Pantzarhielms motion, bil. 17, sålunda:

»De undersökta profvens antal är 96. Profven voro uttagna af offentliga myndigheter samt försedda med certifikat om detta förhållande. Profven voro fördelade öfver hela landet i proportion till det inom de olika länen befintliga antal bryggerier, och voro $\frac{2}{3}$ af profven från rena svagdricksbryggerier samt $\frac{1}{3}$ från bryggerier, som tillverka både öl och svagdricka.

59 stycken eller ungefär 61 % innehöllo en tillsats af sackarin.»

Att sackarinet och dermed jemförliga sötämnen numera äfven i vårt land vunnit en vidsträckt användning vid tillverkning af närings- och njutningsmedel, anser utskottet sålunda stäldt utom allt tvifvel. Huruvida detta åter är ett missförhållande, som tarfvar rättelse och kontroll, eller om man helt enkelt bör anse det som en fördel, att billiga sötämnen ställas till befolkningens förfogande, derom kunna ju möjligen vid första påseendet råda olika meningar.

Emellertid vill det synas utskottet, som om talande skäl föreläge att närmare skärskåda, huruvida icke såväl *statsfinansiella* intressen som ock hänsyn till *industriens* och *landtbrukets* kraf kunde göra ett ingripande från statsmakternas sida önskvärdt. Dertill kommer, som den ej minst vigtiga sidan vid denna frågas behandling, att det bör tillses, om icke *allmänheten* har behof af skydd mot sådant missbruk af sackarinet och liknande sötämnen, som rent af kan stämplas som förfalskning. Redan det förhållandet, att snart sagdt alla kulturstater funnit sig föranledda till

en mer eller mindre kraftig lagstiftning i ämnet, tyder på att man här har att göra med en angelägenhet af vigt.

*Sackarinets i
sanitært afse-
ende.*

Då från många håll och ej minst af den ene motionären, herr Sjövall, framhållits, att bruket af sackarin skulle vara förenadt med *helsovådliga* följder, har utskottet funnit lämpligt att egna någon uppmärksamhet äfven åt denna sida af saken. Genom att taga del af bland annat den officiella redogörelsen för en debatt, som i ämnet förts inom den komité, hvilken haft förutnämnda tyska lagförslag under förberedande behandling, hade utskottet visserligen kommit till den uppfattningen, att förtärandet af sackarin i smärre doser icke kunde vara åtminstone i någon afsevärd grad helsovådligt. Under sagda debatt yttrades oemotsagdt af en bland representanterna för de förbundna regeringarna:

»Kejsrerliga medicinalstyrelsen har upprepade gånger uttalat sig derhän, att helsoskadliga verkningar icke vore att befara genom förtärandet af sackarin, och den kungl. preussiska vetenskapliga deputationen för medicinalväsendet har helt nyligen häröfver afgifvit ett utförligt betänkande, som utmynnar i den slutsatsen, att för lif och helsa menliga verkningar af sackarin hitintills icke kunnat uppvisas, åtminstone ej för sådana mängder, som rimligtvis kunde komma i fråga att tillsätta matvaror och drycker i ändamål att söta dem.»

Oaktadt detta uttalande från officiella utländska auktoriteter, har emellertid utskottet, i anledning af åtskilliga påståenden i motsatt riktning inom vårt land, ansett önskvärdt att i frågan erhålla ett offentligt uttalande från vårt lands främsta helsovårdsmyndighet och i sådant syfte, i enlighet med 46 § riksdagsordningen, genom regeringen vändt sig till kongl. medicinalstyrelsen, från hvilken erhållits nedanstående yttrande:

Till Riksdagens Andra Kammares tillfälliga utskott n:o 2.

Sedan I, för utredning beträffande två inom Riksdagen väckta motioner, afseende den ena skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förslag till sackarinlag och den andra skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder i fråga om importen af och rörelsen med artificiella sötämnen, uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 19 februari 1902 gjort framställning om erhållande från kongl. medicinalstyrelsen af svar på följande spörsmål:

»Kan det anses vetenskapligt konstateradt, att sackarin och dermed jemförliga ämnen, använda såsom försötningsmedel för hvarjehanda njutnings- och näringsämnen, äro helsomenliga, och i så fall i hvad mån?»;

har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 21 i samma månad anbefalt medicinalstyrelsen att meddela Eder det svar, hvartill Eder skrifvelse kunde gifva anledning.

På grund häraf får kongl. styrelsen, som inhemtat yttrande i ärendet från e. o. professorn i farmakologi vid Kongl. Karolinska mediko-kirurgiska institutet C. G. Santesson, med hufvudsakligt stöd af den utaf honom lemnade utredning och i öfverensstämmelse med hans slutomdöme, uttala den mening, att i regel — hos icke särskildt känsliga personer — sackarin och dermed jemförliga ämnen (dulcin, krystallos), använda såsom försötningsmedel för hvarjehanda njutnings- och näringsämnen, ej äro att betrakta såsom helsomenliga.

E. o. professorn Santessons ofvanberörda yttrande öfverlemnas härhos. Stockholm den 17 mars 1902.

Klas Linroth.

Anton Holmberg.

Till Kongl. Medicinalstyrelsen.

Med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 21 sistlidne februari har kongl. styrelsen den 12 mars 1902 af undertecknad infortrat utlåtande öfver frågan:

»Kan det anses vetenskapligt konstateradt, att sackarin och dermed jemförliga ämnen, använda såsom försötningsmedel för hvarjehanda njutnings- och näringsämnen, äro helsomenliga, och i så fall i hvad mån?»

Till svar härå får jag vördsamt anföra följande:

Med ledning af den rikhaltiga literaturen öfver *sackarinets* verkningar och användning må först framhållas, att detta ämne *icke* är något gift, utan ett ämne närmast att likställa med oskyldigare kryddor. Både djur (mindre hund) och människor hafva intagit 5 gram på en gång utan menliga följder; en person har till och med intagit denna mängd sackarin dagligen under 14 dagar, en annau 1—2 gram dagligen under 24 dagar utan att få några obehag deraf. De häremot stridande uppgifterna från en fransk kommission (1888) hafva säkerligen haft sin grund deri, att vissa af dess försöksdjur (hundar) vägrade äta den af sackarin starkt söta födan, magrade af och dogo — af svält, ej af sackarin.

Redan af det nu sagda framgår, att de talrika laboratorieförsök (utanför mennisko- och djurkroppen, *in vitro*), vid hvilka sackarinet befunnits störa matsmältningsvätskornas verkan på vissa näringsämnen, i regel icke hafva någon betydelse med hänsyn till förhållandena i digestionskanalen hos lefvande människor och djur. Den störande verkan af sackarin beror härvid väsentligen på dess sura reaktion. De små mängder sackarin, som i regel intagas, spela i här berörda hänseende en vida mindre skadlig roll, än hvad sur föda, syrligt vin o. d. kunna göra.

Af större vikt är frågan, huruvida sackarin, intaget i små doser under lång tid, kan anses vålla skada till helsen. Häröfver föreligga talrika försök och iakttagelser såväl på friska som sjuka (särskildt sockersjuka) personer.

Enligt *Salkowsky, Kornauth* m. fl. fördraga försöksdjur rätt stora doser sackarin äfven under lång tid utan ringaste skadlig verkan på näringstillståndet eller i öfrigt. *Jessen* har anställt försök på 5 män, 2 gossar och 2 flickor, hvilka intagit först 0,1 och senare 0,2 gram sackarin dagligen under 2—3 månader utan obehag. *Adducco* och *Mosso* förklara, att menniskor utan skada fördraga stora doser äfven under lång tid. *Lehmann* anser sackarin för en alldeles oskadlig krydda, mot hvilken ur hygienisk synpunkt intet finnes att invända.

Hvad sockersjuka personer beträffar, synas äfven de i regel väl fördraga sackarin. *Stutzer* har observerat en sådan patient, som intog små mängder sackarin under ett halft år utan skadliga följder. *Jones* har med framgång gifvit många diabetiker och personer, lidande af fetsot, sackarin utan skada; han varnar blott mot större doser, som lätt alstra matleda. Dr *Landergren* har låtit diabetespatienter under åratals (nu 3 år) dagligen använda små doser sackarin i stället för socker till mat, kaffe, té o. d., utan att patienterna deraf erfarit några obehag. Det har till och med rekommenderats att använda sackarin vid artificiell uppfödning af späda barn samt vid tarmåkommor hos barn i fall, då socker ej väl fördrages. *v. Noorden* (1901), en läkare, som beträffande behandling af diabetes besitter en ofantlig stor erfarenhet, tillåter utan betänkande sina diabetespatienter att använda sackarin till att försöta mat och dryck.

Andre forskare medgifva visserligen, att sackarin i regel är oskadligt, men framhålla äfven, att af och till fall förekomma, då medlet synes medföra obehag — en länge ihållande, söt och äcklande eftersmak, som plågar vederbörande och som ej sällan medför afsmak äfven för sjelfva födan — alltså aptitlöshet; härtill komma ibland uppstötningar, kräkningar och diarrhé. *Nannyn* (1898), den framstående tyske klinikern, låter visserligen sina diabetespatienter, om de önska något sött till maten (då de ej få socker), taga 0,1 gram sackarin på dagen, men framhåller tillika, att äfven dessa små dosor kunna störa matsmältningen. *v. Jaksch* (1897), ställer sig ungefär på samma ståndpunkt. Redan tidigare fann *Worms* (1888), att medan diabetiker nästan alltid väl fördraga sackarin, vissa individer röna obehag deraf redan efter förtärande af 0,1 gram dagligen under 8—10 dagar.

I alla händelser gifva uppgifterna i literaturen vid handen, att det endast är *vissa särskildt känsliga individer*, mest sjuke, som röna obehagliga biverkningar af sackarin i små doser under längre tid — som alltså förete *ideosynkrasi* mot medlet i fråga. Dylik egendomlig känslighet förekommer såväl gent emot andra läkemedel som mot vissa slag af föda och kryddor — t. o. m. mot vanligt socker.

Ett par undersökningar af *Bornstein* (1898 och 1900) gå ut på att visa, att sackarin skulle i någon mån nedsätta tillgodogörandet af födan. Försämringen är dock obetydlig, och försöken gifva rum för allvarliga anmärkningar, hvarför de torde kunna lemnas utan afseende.

Någon säker erfarenhet om, huruvida ett genom många år utsträckt dagligt intagande af små mängder sackarin, t. ex. i sockerdricka, svagdricka, öl, bakverk, konfekt m. m., kan verka skadligt på förut friska, ej särskildt känsliga personer, föreligger visserligen icke, och sådan erfarenhet torde vara snart sagdt omöjlig att åvägabringa, då man, om rubbningar i helsan småningom inträda, svårigen torde kunna bestämdt påstå, att desamma berott på sackarinet och ej möjligen på andra, icke beaktade skadliga inflytelser. Skulle man emellertid på grund häraf, för säkerhets skull, förklara sackarin för helsomenligt eller ur helsosynpunkt misstänkt, torde samma dom drabba talrika andra kryddor och tillsatser till vår föda.

Då lagstiftningen ej lägger hinder i vägen därför, kunde man möjligen tänka sig, att vissa födoämnen eller drycker skulle kunna försättas med så mycket sackarin, att skada deraf kunde vållas i ett större antal fall. Häremot torde dock ligga tillräckligt korrektiv i den omständigheten, att dylika födoämnen och drycker skulle blifva så äckligt söta, att allmänheten icke skulle förtära dem, hvarjemte — äfven om sackarin är billigt — producenterna naturligen ej ha intresse att tillsätta mer af detta ämne, än som behöfves för att gifva en angenäm, söt smak åt varan. Faran för, att allmänheten i mat, dryck och njutningsartiklar skulle komma att intaga skadliga mängder sackarin är därför ringa eller ingen.

Ur annan synpunkt än helsomenlighetens kan möjligen anledning finnas till en undantagslagstiftning beträffande sackarin. Så t. ex. torde bruket af sackarin i artiklar, som *allmänt antagas* innehålla socker eller annat *närande*, till priset dyrare försötningsmedel, lätt komma att medföra, att köparen ej deri erhåller den *näring*, som han åsyftat och för hvilken han ej sällan får betala. Det vore därför måhända lämpligt att i lag bestämma, att med sackarin försatta varor, för att få i riket försäljas, skola bestämdt angifvas såsom sackarinhaltiga. Dermed skulle äfven den fördelen vinnas, att de — helt visst jemförelsevis få — personer, som enligt vunnin erfarenhet ej tåla sackarin, skulle kunna undvika detsamma.

Hvad angår *andra, med sackarin likställda försötningsmedel* — dulcin, kryсталlos m. fl. — föreligger ännu väl liten erfarenhet, för att man skulle kunna om dem uttala sig mera bestämdt. *v. Noorden* anser dessa ämnen oskadliga och användbara vid diabetes. — *Dulcin* har gifvits åt sockersjuka i dos af 0,4 gram pr dag utan skadliga biverkningar. I stora doser (0,3 gram för hvarje kilo kroppsvigt) har dulcin hos hund alstrat gulsot och utnärngling (*Aldehoff*). Denna erfarenhet, som bragt *Naunyn* att intaga en reserverad hållning äfven mot dulcinet, torde emellertid på grund af de stora doserna (motsvarande 21 gram om dagen för en människa om 70 kilo) sakna all praktisk betydelse. — Äfven *kryсталlos* har användts af diabetiker som försötningsmedel under lång tid och utan obehag (*Landergren*). Rörande verkan af *glycin* har jag ingen upplysning att lemna.

Om jag i mitt slutomdöme vågar uttala en mening äfven om dulcin och kryсталlos, så sker det med en viss reservation med hänsyn till den vida mindre erfarenheten rörande dessa ämnens verkningar. De spela för öfrigt ännu en mycket obetydlig roll, jemförda med sackarinet.

Såsom slutomdöme tillåter jag mig sålunda anföra:

att i regel — hos icke särskildt känsliga personer — sackarin och dermed jemförliga ämnen (dulcin, krystallos), användas såsom försötningsmedel för hvarjehanda njutnings- och näringsämnen, ej äro att betrakta såsom helsomenliga.

Remisshandlingarna återgå.

Stockholm den 15 mars 1902.

Vördsammast

C. G. Santesson

e. o. professor i farmakologi vid
Karolinska Institutet.

Af såväl detta yttrande som af de förut återgifna uttalandena af tyska läkaremyndigheter framgår, att sackarinet, hvilket bland de artificiella sötämnena intager den ojemförligt främsta platsen, icke kan sägas vara i och för sig helsomenligt.

Men oafsedt detta finnas, såsom utskottet redan antydt, flera *andra* skäl som tala för, att åtgärder i af motionärerna åsyftad riktning vidtagas.

*Sackarinet
och stats-
finanserna.*

Om här vore fråga om ett näringsmedel, som i värde vore jemförligt med socker, skulle man ju helsa detsamma välkommet, men det oaktadt skulle staten tvingas att i skatte- och tullhänseenden något så när likställa de båda ämnena. Statsmakterna ha nemligen ordnat det så, att sockerfabrikationen lemnar statsverket högst afsevärda inkomster, som icke utan kännbara olägenheter kunna i någon högre grad minskas, och därför skulle det säkerligen kunna betraktas som en naturlig följd af på detta område bestående förhållanden, om åtgärder vidtoges för att hindra en starkare nedgång i skatteinkomsten — detta, som sagdt, äfven om fråga vore om ett ämne, som med afseende på näringsvärde motsvarade sockret. Då det emellertid här gäller ett ämne, som fullständigt *saknar näringsvärde*, och som enligt utskottets förmenande rent af *inbjuder till missbruk af ganska betänklig art* — hvilket utskottet strax närmare vill beröra — anser utskottet så mycket större skäl föreligga för statsmakternas ingripande.

Ännu torde man med någon rätt kunna säga, att sackarinanvändningen i vårt land icke fått sådan omfattning, att några större olägenheter i

nyss berörda afseende kunna anses hafva inträdt. Obestriddigt torde emellertid vara, att ju större kännedom befolkningen får om tillvaron af ifrågasvarande billiga socker-surrogat, desto större skall dess användning blifva. Detta är ett förhållande, som erfarenheten i utlandet tydligt bekräftar.

Jemte dessa rent statsfinansiella hänsyn måste äfven beaktas, att en mera betydlig sackarinförbrukning gör intrång på sockerindustriens berättigade intressen. Denna industri har, delvis genom statsmakternas medverkan, bragts till en hög grad af utveckling. Tusentals menniskor ha af densamma sin bergning, och mycket betydande kapital äro deri nedlagda. Dertill kommer, såsom redan motionärerna framhållit, att det icke är blott rent industriella intressen, som här äfventyras. Äfven jordbruket beröres i hög grad af denna fråga. Stora delar af vårt land egna sig i hufvudsaklig grad åt en lönande betodling, som gifvetvis äfven måste förminska, i fall en tilltagande sackarinförbrukning minskade sockeromsättningen.

Sackarinet
och närings-
lifvet.

Utan att på något vis ingå på frågan om tullskydd eller icke tullskydd i allmänhet, anser utskottet, att här föreligga starka skäl för vidtagande af åtgärder till skydd för landets sockerindustri mot hvad utskottet icke tvekar att beteckna som *illojal konkurrens*. Som sådan måste nemligen betraktas, att artificiella sötämnen, hvilka icke ega något som helst näringsvärde, användas vid tillverkning af närings- och njutningsmedel, *utan att detta på något sätt angifves*.

Härmed har utskottet kommit in på förhållanden, som vid denna frågas behandling synas förtjena det allra största afseende.

Enär sackarinet erhålles till så betydligt billigare pris än socker — nemligen då hänsyn tages till söthalten per vigtenhet — är det ett lätt förklarligt sakförhållande, att en del näringsidkare vid tillverkningen af varor, för hvilka erfordras sötmedel, härtill skola använda sackarin i stället för socker. Då nu allmänheten köper dessa varor i tanke att de innehålla socker, uppstår ett tvåfaldigt missförhållande, nemligen dels hvad utskottet förut betecknat med uttrycket *illojal konkurrens* mellan olika näringsidkare, dels att allmänheten lockas att köpa en vara, som utgifves vara något annat än den i verkligheten är.

Sålunda är det icke blott sockertillverkaren, som genom sackarinhandeln utsättes för illojal konkurrens, utan det är tillika alla näringsidkare, hvilka för sina tillverkningar behöfva sötämne och härtill använda det dyrare, men äfven närande sockret. Genom att begagna billigare och, med afseende på näringsvärde, sämre ingredienser blir den mindre samvets-

granne näringsidkaren i tillfälle att sälja sina varor billigare och derigenom utvidga sin kundkrets på sin ärligare konkurrens bekostnad. Men då äfven den sistnämnde vill lefva, tvingas han ofta att slutligen slå in på samma dåliga väg som medtäflaren. Enligt fullt trovärdiga meddelanden, som kommit utskottet tillhanda, är svagdrickstillverkningen redan med stora steg inne på denna farliga väg.

*Sackarinet
och allmän-
heten.*

I samband härmed må här antydas de olägenheter, som kunna uppstå för den för vårt land så ytterst viktiga nykterhetsrörelsen, om svagdrickat och öfriga icke berusande läskedrycker genom sackarintillsats försämras. Också har, såsom den ene motionären, herr Sjövall, framhåller, maldrycks-komitén vidrört sackarinfrågan i sitt betänkande.

Beträffande det förhållandet, att allmänheten genom sackarinmissbruket förledes att köpa en mindervärdig vara och en vara, som utgifves för något annat än den är, vill utskottet här framhålla, att man i förevarande fall icke med fog kan säga, att denna sak må allmänheten sjelf sköta om. Här är det nemligen för allmänheten omöjligt att kontrollera, när den blir bedragen eller icke. Endast genom kemisk analys, verkställd af fullt sakkunnig person, kan med säkerhet utrönas, om matvaror eller drycker blifvit sötade med sackarin. Utskottet finner därför yrkandet, att statsmakterna skola ingripa till allmänhetens skyddande i berörda afseende, fullt befogadt och vill i samband härmed erinra om, att liknande ingripande tidigare befunnits lämpligt i fråga om smör- och margarinhandelns ordnande.

Utskottet kan ej underlåta att särskildt framhålla, hvad man skulle kunna benämna en försvårande omständighet, som är förbunden med missbruk af ifrågavarande slag — den nemligen, att det oftast är den mindre bemedlade, som utsättes för att bli offer för detta missbruk. Han tvingas att köpa billigast möjligt, och därför blir det han, som mera än andra kommer att köpa sackarintillsatta varor, hvilka han dock, om hänsyn tages till näringsvärdet, får betala lika dyrt, ja, ofta dyrare, än hvad andra få betala för varor, beredda med socker. Man har kallat sackarinet »den fattiges socker» och sagt, att detta ej bör onödigt fördyras. Härpå torde med allt skäl kunna svaras, att den mindre bemedlade icke bör rent af förledas att använda sina blygsamma inkomster till förvärf af varor utan näringsvärde. Han bör i stället, om möjligt, skyddas mot bedrägliga näringsidkare.

Beträffande åter den stundom hörda invändningen mot åtgärder i den riktning, som motionärerna åsyfta, att det mestadels är sjuka personer som använda sackarin och liknande ämnen, samt att dessa därför böra hållas i ett lågt pris, torde endast behöfva framhållas, att en verksam lagstiftning mot missbruk på detta område icke behöfver ouödigt försvåra erhållandet af sackarin på apoteken, och att sackarinets starka sötma gör, att äfven om en hög tull, eller eventuelt skatt, åsättes detsamma, priset dock icke behöfver blifva relativt högre än sockrets.

Slutligen anser sig utskottet böra framhålla nödvändigheten af att de åtgärder, som skola vidtagas, icke låta vänta på sig för länge. De allt-mera skärpta stadganden, som på detta område göras gällande i utlandet, kunna ganska lätt få den följd, som herr Sjövall i sin motion påpekat, nemligen att de utländska sackarinfabrikanterna ännu mera än hitintills försöka att göra vårt land till afsättningsområde för sina produkter.

I detta sammanhang vill utskottet erinra derom, att förutnämnda tyska lagförslag gifvetvis tagit hänsyn till exporten, i ty att deri bestämmes, att hvad som utföres är skattefritt.

Äfvenså håller utskottet före, att den möjligheten visst icke är utesluten, att inom landet kunna uppstå fabriker för tillverkning af sackarin och andra artificiella sötämnen. Men när så skett, eller då sackarinaffärerna på grund af andra förhållanden fått en större omfattning än hvad ännu är händelsen, ökas äfven svårigheterna att få till stånd en tillfredsställande lagstiftning, ty då förstoras de ekonomiska intressen, som komma i strid med hvarandra. Derför anser utskottet, att hvad som skall göras, bör göras snart.

I frågans nuvarande skede kan utskottet dock icke uttala sig detaljeradt om de åtgärder, som äro erforderliga. Om i Belgien, Österrike-Ungern, Tyskland eller Frankrike mönstret skall sökas för de åtgöranden, som i vårt land skola vidtagas, detta kan afgöras först efter en verkställd allsidig utredning, hvilken tager hänsyn till alla berättigade intressen, så att inga dylika blifva lidande genom den ifrågasatta lagstiftningen.

Utskottet hyser alltså den uppfattningen, att, såväl af statsfinansiella hänsyn som af hänsyn till industriens och jordbrukets berättigade intressen samt i ändamål att skydda allmänheten mot förfalskning af närings- och njutningsmedel, statsmakterna böra vidtaga åtgärder beträffande rörelsen med sackarin och andra artificiella sötämnen, och hemställer derför i anledning af herrar Hj. Sjövalls och H. Pantzarhielms motioner,

Snara åtgärder behöfliga.

Utskottets hemställan.

att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller; det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, hvilka särskilda åtgärder beträffande importen af och rörelsen med artificiella sötämnen böra vidtagas samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till de närmare bestämmelser, hvartill denna utredning må föranleda.

Stockholm den 14 april 1902.

På utskottets vägnar:

FRIDTJUV BERG.